

מעט מן האור

דברים

חנן פורת

ספריית בית אל

תוכן העניינים

הספר יצא בסיוע ההסתדרות הציונית
קק"ל.

דברי מבוא

ראה

הקדמה

אמת אחת - שהיא שתיים!

משחק מחבואים

דברים

וזאת התורה הדתית - לאומית

שילה וירושלים"לא תעשון כן לה'
אלוהיכם!"על החיים ועל המוות

"ציון במשפט תפדה!"

היש עולם ללא עניים?

"אנשי אמנה"

שופטים

זה עדיין אקטואלי

בתמימות...

"בנים - משחיתים"

פנו דרך - למלך!

אך מתקנים את חטא המרגלים?

"מלך אשר יבחר ה'!"

ואתחנן

שלוש אלטרנטיבות

אל מול החרב החדה

"מי האיש הירא ורך הלבב?"שרי צבאות

למענכם

והכנעני אז בארץ

"הנצמדים" ו"הדבקים"

כי תצא

שמע!

מה יהא בסופו?

ואהבת...

לא לקרוא תיגר!

"משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה..."

"עלילות דברים"

נחמו נחמו עמי

אונס = רצחתמרור אזהרה!

עקב

זבל - מי שמלכלך!"ושמח את אשתו"

דרך - עקבהקודם לארץ קודם לברכה!

כי תבוא

"ארץ אשר אבניה - ברזל!"האם חביבים

מילה אחת פשוטה: תודה!

ייסורים? גדולה וענווה במקום אחד..."

שתתחדש!

שאמתי הוא!"

לא לזלזל... בחוויות!

מה בסך הכל ביקשתי - את הכל! | צבי

השקפה טובה

פורת

©

כל הזכויות שמורות
להוצאת ספריית בית אל בע"מ ולמחבר
ת"ד 34101 ירושלים 91340 טלפון 02-6427117
www.beitel.co.il

עיצוב ושחרור ותקין 02-6511122

לוחות הדפסה וכריכה: ??

נדפס בישראל תמוז התשע"ג יוני 2013

תמונת השער:

מותר להעתיק, לצלם ולפרסם מתוך המאמרים
שלא למטרה מסחרית

כל הזכויות לשירים שמורות למחברים

כל הזכויות לצילומים ולציורים שמורות לצלמים ולציירים

©

All Rights Reserved 2013
to Sifriyat Bet-El Publishing Ltd.
P.O.B 34101 Jerusalem 91340
Tel. 02-6427117

פרשת דברים

רֵאָה נִתַּתִּי לְפָנֶיכֶם אֶת הָאָרֶץ,
בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ...

וזאת התורה הדתית-לאומית

ספר דברים כולו, מ"אלה הדברים" ועד "לְעֵינֶיךָ כָּל יִשְׂרָאֵל", אינו אלא נאום אחד גדול של משה רבנו, העומד בערבות מואב בערוב ימיו ומתווה לפני עם ישראל את הכיוון והנתיב בו ילך מעתה ועד עולם.

הכותרת החגיגית בה נפתח הנאום: "הוֹאִיל מֹשֶׁה בָּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאֹמֹר" (דברים א', ה') מעוררת ציפיות כי מיד לאחריה יבואו עיקרי תורה כגון "קריאת שמע" או "עשרת הדברות".

אך הנה שומעים אנו להפתעתנו "ביאור" אחר:

ה' אֱלֹהֵינוּ דָּבַר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר:

רַב לָכֶם שֶׁבַת בְּהֵר הָזֶה.

פָּנוּ וְסַעוּ לָכֶם וּבֹאוּ הָרָה אֲמָרִי וְאֵל כָּל שְׂכֵנִי,

בְּעֶרְבָה בָּהֶר וּבְשִׁפְלָה וּבְנֶגֶב וּבְחוּף הַיָּם

אֶרֶץ הַכְּנָעֲנִי וְהַלְבֹּנוֹן עַד הַנֶּהָר הַגָּדֹל נָהָר פָּרַת.

רָאָה נָתַתִּי לְפִנֵּיכֶם אֶת הָאָרֶץ, בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ... (א', ו'-ה')

אכן זהו המסר אותו מבקש משה לקבוע באוזני ישראל, על סף הכניסה לארץ ישראל: כיבוש הארץ ויישובה, אינם רק משימה לאומית הנחוצה כאמצעי לקיומה הפיזי של האומה, אלא עיקר מעיקריה של תורה ולא עוד אלא שארץ ישראל היא היסוד לכל, ובלעדיה פורחת התורה באוויר ללא "ביאור" וללא "תרגום" למציאות החיים כאן על פני האדמה.

כנגד כל הסבורים כי היעדים הלאומיים הינם עניין "חילוני" מנותק מן התורה, מבאר משה כי "התורה הזאת" היא תורת האומה בארצה, וראש דברה הוא: "בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ".

"כנגד הבגידה הלאומית"

דברים עזים ברוח זו ביטא הראי"ה קוק זצ"ל בשנת תרע"ז (1917) ערב הצהרת בלפור, בגילוי דעת פומבי שפרסם "כנגד הבגידה הלאומית", וכה דבריו:

לעג מר הוא לנו כל הויכוח הזה, אם קניינו 'הלאומי' או 'הדת' הוא המקיים את תוכן חיינו.

השלמות של "אתה אחד ושםך אחד" ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, לא תיפרד ולא תחלק לעולם...

שלמותה של נשמתנו המקורית, אינה ניתנת בשום אופן להיחלק לנתחים כמו 'לאומיות' ו'דתיות'... וצרות הלב של אלה הרוצים לפורר את שלמותו של כוח חיינו המזהיר ולנתק ממנו, חלק הנה וחלק הנה - בגידה היא, לא רק ליהדות אלא לכל האנושות.

(אגרות ראי"ה ב' אגרת תתל"ב)

עיונים בפרשת דברים

- וזאת התורה הדתית-לאומית
לְהַדְרִי: קומו תועי מדבר / חיים נחמן ביאליק
- "ציון במשפט תפדה!"
לְהַדְרִי: יפה נוף / רבי יהודה הלוי
כן שוך הלוי / י"ד קימזון
- "אנשי אמנה"
- זה עדיין אקטואלי!
לְהַדְרִי: ככה כך / אהרן אשמן
- "בנים - משחיתים"
- איך מתקנים את חטא המרגלים?
לְהַדְרִי: "איכה אֲבָדָה אֶרֶץ" / יואל אליצור

דברים אלה כווננו באותה שעה כנגד רפורמים ומתבוללים מבני עמנו שחברו עם גויים שונאי ישראל בבריטניה, וביקשו למנוע את הצהרת בלפור, בדבר בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל, בטענה, כי היהדות הינה דת ולא לאום.

אך דברי הראי"ה תקפים במלוא עוזם עד עצם היום הזה, כנגד גישות מתחסדות הרווחות, הן בקרב הציבור הדתי-חרדי, והן בקרב הציבור 'החילוני', ולפיהן יש להפריד בין תורה ומדינה, ואסור לרבנים ואנשי תורה להתערב ב"פוליטיקה" ולפסוק הלכות בעניין ארץ ישראל.

כנגד כל אלה צווחת התורה: הפסיקו לגלות פנים שלא כהלכה!

הטו אוזניכם ושמעו מה ה' שואל מעמכם, בלי להתחכם:

"באו וְרִשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם".

מבין כל הראשונים והאחרונים, הטיב הפרשן הגדול - הרמב"ן, לברר ולחדד את מצות יישוב ארץ ישראל, ובהערה לפסוק שלפנינו הוא מציין בפירושו: "בואו ורשו את הארץ - מצוה! ולא יעוד והבטחה", אלא שמצוה זו ש"עליה יחזיר הכתוב במקומות רבים" (רמב"ן במדבר ל"ג, נ"ג) מוארת בכל מקום מזווית שונה, ושומה עלינו להתבונן ולבחון מה נתחדש בה בפרשתנו.

דומה כי ניתן להצביע על שתי נקודות ייחודיות.

הנקודה האחת: כבר בשלהי ספר במדבר (ל"ג, נ"ג) מצינו את הציווי לרשת את הארץ, אלא שם מופיע הוא ב"הפעיל":

והוֹרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ.

ומשמעו כפירוש רש"י שם:

והורשתם - וגירשתם - את יושבי הארץ מפניכם.

(ועיין ברמב"ן שם).

אך כאן הצו מופיע בבנין קל (פעל):

בְּאוּ וְרִשׁוּ אֶת הָאָרֶץ.

ומשמעותו לפי עניינו - כבשו את הארץ.

מחד גיסא תובעת אפוא התורה מעמנו, שלא להסתפק בעלייה והתיישבות אלא לרשת את הארץ, ולבסס בה שלטון יהודי, ומאידך גיסא מלמדת היא אותנו כי ירושת הארץ היא העיקר ולא גירוש הגויים והכחדתם כציווי מוחלט בכל מצב.

נקודה זו מדגיש הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות לרמב"ם (מצות עשה ד')

ואל תשתבש ותאמר כי המצוה הזו היא המצוה במלחמת שבעת העמים

שנצטוו לאבדם, שנאמר: החרם תחרימם. אין הדבר כן, שאנו נצטוו

להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו, ואם רצו להשלים, נשלים עמם

ונעזבם בתנאים ידועים. אבל זאת הארץ לא נניח אותה בידם, ולא ביד זולתם מן האומות, בדור מן הדורות.

המלחמה, ואף הגירוש וההכחדה, אינם אפוא יעד אסטרטגי, אלא אמצעי הכרחי במצב של העדר השלמה. היעד האסטרטגי הינו: שלטון יהודי בארץ ישראל.

"שלא יניחו ממנה מקום!"

ונקודה שנייה: ייחודית לפרשתנו - מאיר הרמב"ן בהשגותיו:

ופרט אותה להם במצוה זו כולה בגבולותיה ובמצריה כמו שאמר:

"ובואו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף

הים..." - **שלא יניחו ממנה מקום.**

יושם לב לדיוקו הנפלא של הרמב"ן: אילו ביקשה התורה לשרטט את גבולות הכיבוש, היה ניתן להסתפק בציון: 'הערבה, הנגב וחוף הים, עד הנהר הגדול נהר פרת'. עכשיו שהוסיפה התורה את 'ההר והשפלה', הנמצאים בתוך גבולות "המדינה", נמצינו למדים שאין להסתפק בשליטה בגבולות, המאפשרת "מובלעות אוטונומיות" תחת שלטון זה, אלא יש צורך בשלטון מלא בכל מרחבי הארץ "שלא יניחו ממנה מקום".

כמה רלוונטיים הדברים לדורנו, וכמה הולמים הם את יום תשעה באב החל בצמידות לפרשת דברים, ובו נתבעים אנו לתקן את חטא המרגלים אשר מאסו בארץ חמדה וקבעו בכייה לדורות ולשוב לדבוק בציון בית חיינו - ארץ חמדת אבות.

"ציון במשפט תפדה!"

בפתח נאומו הגדול בערוב ימיו, סוקר משה את תולדות המסע הארוך ורב התלאות במדבר סיני, בדרך בואכה ארץ ישראל.

מטבע הדברים כוללת סקירה זו את פרשת המרגלים שבעטיה נגזר על דור יוצאי מצרים למות במדבר. ולא נפקד אף מקומה של פרשת "המעפילים" שהסתיימה בכישלון צורב וסתמה את הגולל על ניסיונו של אותו הדור לעלות בחופזה ארצה.

אך מה מקומה של פרשת מינוי השופטים ה"נדחקת" כביכול לפני תחילת המסע הגדול לארץ ישראל? מדוע בוחר משה לתעד דווקא פרשה זו כ"צידה לדרך", ואף לפתוח אותה תוך ציון בהדגשה יתרה:

וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר:

לֹא אוֹכַל לְבַדִּי שְׂאֵת אֶתְכֶם...

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חַכְמִים וְנְבִנִים וְיִדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם

וְאֲשִׁימָם בְּרֹאשֵׁיכֶם...

וְאֶצְוֶה אֶת שְׁפָטֵיכֶם בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר:

שְׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפָטֶתֶם צֶדֶק

בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ. (דברים א', ט'-ט"ז)

על פי פשוטו של מקרא, אין הכרח לומר שלפנינו עוד דברי תוכחה, המאפיינים את נאומו של משה, כפי שפירש רש"י בעקבות המדרש. אדרבה: נראים הדברים שמשה מציב לפני העם ביזמתו שלו משימה נכבדה, ההופכת להיות חיונית ודחופה דווקא **"בְּעֵת הַהִיא"**, לאחר קריאת הכיוון ממרומים:

בָּאוּ וְרָשׁוּ אֶת הָאָרֶץ! (א', ח')

הקשר בין מינוי השופטים לירושת הארץ, הינו פשוט ומעשי: כל עוד מרוכזים בני ישראל במחנה אחד למרגלות הר סיני, יכול משה לשפטם לבדו, גם אם כבדה המשימה, ועליו לשבת במשפט **"מִן הַבֶּקֶר עַד הָעֶרֶב"** (שמות י"ח, ג). אבל משעה שייכנסו ישראל לארץ ויתפרסו בכל מרחביה, תהפוך משימה זו לבלתי אפשרית לחלוטין, ויש למנות שופטים לכל איזור ושבת, גם אם תפגע "איכות השפיטה" כתוצאה מהאצלת הסמכויות, מ"בית המשפט העליון" של משה לבתי המשפט האזוריים בכל אתר.

אך מעבר לשיקול הפרקטי הנכון כשלעצמו, מסתתר טעם עקרוני ומהותי יותר: משה מבקש להבהיר לישראל, כי ירושת הארץ לדורי דורות חייבת להיות מושתתת על אדני משפט וצדק ובלעדיהם יתמוטט כל הבניין הלאומי, והגלות תארוב בפתח.

קומו תעי מדבר /

חיים נחמן ביאליק

קומו, תעי מדבר, צאו מתוך השממה;

עוד תדרך רב, עוד רבה המלחמה.

רב-לכם לנוע, לנוד בערבה -

ולפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה.

רק ארבעים שנה נתע בין ההרים -

ובחול טמנו ששים רבוא פגרים.

- - -

קומו אפוא, נדים! עזבו את-השממה!

אך אל-יעל קולכם, דרכו עז בדממה!

פו-צעדכם ירגיו מדבר ונרדמיו -

איש ואיש בלבבו ישמע הד פעמיו!

איש בלבבו ישמע קול אלה דבר:

לד! היום אל-ארץ חדשה אתה עבר!

- - -

מתוך "מתי מדבר אחרונים"

רב לכם שבת בְּהַר הַזֶּה.

פָּנוּ וּסְעוּ לָכֶם

וּבָאוּ הָרַחֲמָיִם וְאֵל כָּל שְׁכֵנֵי,

בְּעֶרְבָה בְּהַר וּבְשִׁפְלָה וּבְנֶגֶב וּבְחוּף הַיָּם

אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבָּנוֹן

עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פָּרָת. (דברים א', ו'-ז')

אין רב אלא "הרבה יותר מדאי".

וכן מצינו בפרשת קרח ועדתו:

"ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם:

רב לכם!"

ופירש רש"י שם:

הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם.

רב לך שבת בעמק הבכא

מקדש מלך עיר מלוכה

קומי צאי מתוך ההפכה

רב לך שבת בעמק הבכא

והוא יחמל עליך חמלה. (ר' שלמה אלקבץ:

"לכה דודי")

תמונה ממיכל-הרב רכל